

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ “СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”
СТОПАНСКИ ФАКУЛТЕТ

КАТЕДРА „ИКОНОМИКА”

Шъ Иджъ

**РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ДОХОДИТЕ
ПРИ РАСТЯЩА ИКОНОМИКА –
СЛУЧАЯТ НА КИТАЙ**

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна
степен „доктор”,
шифър на специалността 05.02.01. Политическа икономия

Научен ръководител:
проф. д.ик.н. Георги Савов Чобанов

София, 2013 г.

Дисертационният труд се състои от въведение, пет глави и списък на цитираната литература. Общият обем е 149 страници, от които 127 страници основен текст, съдържащ 13 таблици и 17 фигури.

Шъ Иджъ е редовен докторант по държавна поръчка в катедра „Икономика” в Стопански факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски”.

Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита от катедра „Икономика” в Стопански факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски”.

Защитата на дисертационния труд ще се състои на ..... г. от ..... часа в зала ..... на Стопанския факултет към СУ „Св. Климент Охридски“, гр. София.

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Проблемите, свързани с икономическия растеж и разпределението на доходите представляват интерес за икономистите, още от създаването на икономическата теория и най-вероятно ще останат във фокуса на тяхното внимание още дълго време. Теорията на икономическия растеж се занимава с въпроса, как разумно да се използват ограничените ресурси и каква ефективна конфигурация на стопанската система да се избере, за да се произведат повече и по-добри материални и духовни блага. По периодите на икономически растеж е необходимо да се обърне необходимото внимание на разпределението на икономическите постижения. Само когато тези постижения могат да бъдат споделени от повече хора, тогава те ще осмислят устойчивото и дългосрочно развитие на икономиката и крайната цел на икономическия растеж – човешкото развитие.

В Китай, който имаше икономическа система с висока степен на планиране и се стремеше към еднакво разпределение на доходите, погрешно се смяташе, че тъй нареченото равенство представлява абсолютна справедливост и безпристрастност при разпределение на доходите. Уравниловката в разпределението на доходите доведе до значително намаляване на мотивацията за труд на работещите. През този период, икономиката се развиваше бавно, а хората имаха нисък жизнен стандарт. С реформите, които отвориха китайската стопанска система към останалия свят, започна да се променя и системата за разпределение на дохода, като крайната уравниловка започна постепенно да се заменя от система, която е с разпределение, основаващо се на труда преди всичко и допълнена от множество начини за разпределение. Реформата на системата за разпределение на доходите премахна уравниловката, стимулира трудовият ентузиазъм на работещите и доведе до бързо развитие на икономиката. През изминалите 30 години, Китай, достига изключителни постижения в областта на икономиката. Наред със стабилно и бързо развитие на страната, обаче се наблюдава и нарастване на неравномерността в разпределението на дохода. Тази неравномерност се наблюдава в разпределението на дохода между градските и селски райони, области и индустрии. Тези фактори променят сегашната макроикономика на Китай и създават дисбаланси, които затрудняват икономическото и социалното развитие на Китай.

1. ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА ОБЛАСТ. АКТУАЛНОСТ НА ПРОБЛЕМА

В Китай, икономическата система до преди няколко години бе с висока степен на планиране и със стремеж към еднакво разпределение на доходите, като погрешно се приемаше, че тъй нареченото равенство представлява абсолютна справедливост и безпристрастност при разпределение на доходите. Уравниловката силно намаляваше мотивацията на работещите за високи стопански резултати. През този период, икономиката се развиваше бавно, а хората имаха нисък жизнен стандарт. След реформите, китайската система за равномерно разпределение на доходите постепенно бе заменена с разпределение, основавано главно на резултатите от труда. Реформата на системата за разпределение на доходите премахна уравниловката, стимулира трудовият ентузиазъм на работещите, което доведе до растеж и бързо развитие на икономиката. През изминалите 30 години, Китай достига изключителни постижения в областта на икономиката. Наред със стабилното и бързо развитие на икономиката, започна да се разширява и разликата в доходите. Значително нарастна разликата в доходите между градските и селски райони, области и индустрии.

Въпросите свързани с икономическия растеж и разпределението на доходите представляват интерес за икономистите още от началото на развитието на икономическата теория. Как да се използват ограничените ресурси, за да се произведат повече и по-добри обществени материални и духовни блага, е въпрос на икономическия растеж. При наличието на икономически растеж не може да не се обърне внимание на разпределението на икономическите постижения. Проблемът с икономическия растеж и разпределението на доходите винаги е бил актуален и вероятно винаги ще остане актуален, понеже е заложен в основния цикъл на стопанската система: производство – разпределение – потребление.

В Китай, системата за разпределение на постиженията от икономическия растеж има особена важност и актуалност, понеже тя определя структурните особености и стратегиите за развитие на китайската стопанска система в дългосрочен план. Само когато тези постижения могат да бъдат споделени от повече хора, тогава те ще осмислят устойчивото и дългосрочно развитие на икономиката и крайната цел на икономическия растеж – човешкото развитие.

А. Двойствената структура и многопластовите трансформации на китайската стопанска система.

В Китай понастоящем се осъществява една гигантска многопластова трансформация на традиционната икономика (селско стопанство, занаятчийство) в съвременна индустриална и пост-индустриална стопанска система. Това развитие определя и двойствената икономическа структура на Китай, което означава, че има области в които модерна и традиционна икономика съществуват съвместно. Двойствената икономическа структура означава и неравномерност в производителността в селата и градовете.

Двойствената икономическа структура е една от отличителните черти на китайската икономика на съвременния етап от нейното развитие. Тя намира израз в различни аспекти, като например производството и жизненият стандарт, производствената стойност и структурата на заетостта, нивото на доходите и

начина на потребление. Обективно, при двойствена икономическа структура, селските райони постоянно предоставят евтини трудови ресурси за бързото развитие на китайската икономика. Специализираната индустриализация и процесът на урбанизация водят и до забавяне на трансформацията на двойствената икономика. Двойствената система на градските и селски райони играе основна роля при разпределението на доходите и при нарастването на разликата в доходите на градското и селското население. Данни на Световната банка показват, че в повечето страни доходите на фермерите заемат 66% или повече от градските доходи. В Китай тази пропорция е едва 40%^[1]. Тази разлика се увеличава до 6 пъти ако бъде отнесена към здравеопазването, образованието, безработицата и други нефинансови области^[2].

Китайската икономика е в процес на трансформация. Така наречената икономическа трансформация се отнася до смяната на икономическата система и представлява всъщност преход от планова към пазарна икономика^[3]. Китайският преход представлява трансформация на режима на разпределение на ресурсите при условия на непроменена политическа система. Приемайки Третата пленарна сесия на единадесетия централен комитет от 1978 година за отправна точка, Китай е избра пътя на вътрешни реформи и външна откритост. Процесът на реформиране включва постепенното отслабване и намаляване на плановете и засилване и разширяване на пазарните функции, както и реформиране на собствеността, диверсифициране на формите на право на собственост до култивиране и реконструиране на пазара. 30-годишният мащабен процес на реформиране и отвореност осъществи преминаването от първоначална планова икономика, която се базираше върху планирането като основен начин за разпределение на икономическите ресурси, към пазарна икономика, която разчита на пазара като механизъм за тяхното разпределение. Създава се и икономическа форма на организация, която регулира социално-икономическите дейности и конфигурира социалните ресурси според пазара. По време на тази трансформация, китайската икономика притежава две основни черти: първо, някои характеристики на плановата икономика са запазени; второ, тенденцията към пазарна икономика е ясно изразена. За дълъг период от време, тези две особености съществуват в симбиоза като пораждат множество конфликти. Много от икономическите и социални проблеми на Китай се случват на този фон и са резултат и показател за трансформациите в икономиката и обществото.

30-годишната икономическа реформа на Китай представлява процес на институционално преустройство, и по-точно, заместване на институционалния ред отнасящ се до плановата икономика с такъв, подходящ за пазарна икономика. Системната трансформация на Китай е с прогресивен тип и е „водена от правителството“. Китайската система за разпределение на доходи обаче постоянно прави пробиви. След Третата пленарна сесия на единадесетия централен комитет на ККП, г-н Дън Сяопин подчертава, че трябва да променим първоначалният начин за разпределение според принципа на уравнилавката и да позволим и окуражим някои сектори и физически лица първо да забогатеят, а след това те ще направят така, че други физически лица и сектори също да забогатеят; всички браншове и хора постепенно ще забогатеят. На Четирнадесетата пленарна сесия на ККП се посочва, че разпределението на доходите, основаващо се на труда трябва да бъде основно за системата, а другите начини за разпределение са допълнителни и засягат както

ефективността, така и справедливостта - насърчаване на развитието, повишаване на ефективността, увеличаване на връзката между производителя на продукта и неговия клиент до разумна степен /увеличаване в различията на доходите в значителна степен/, предотвратяване на поляризацията и постепенно достигане на всеобщия успех. Третата пленарна сесия на четиринадесетия централен комитет на ККП на първо място посочва, принципа за „ефективността като приоритет със съображения за равенство” и набляга на това, че реформите първо би трябвало да са в полза на подобряване на ефективността. Петнадесетата пленарна сесия на ККП ясно извежда на преден план „да се придържаме към системата, в която главна цел е разпределението на доходите базирано върху труда, да се развива успоредно с преразпределението на доходите; да се обедини разпределението на основата на труда и разпределението въз основа на фактора на производство и да се поддържа приоритет на ефективност с посока равенство”. Шестнадесетата пленарна сесия на ККП допълва: да се установи принципът на разпределение на основа на факторите на производство като труд, капитали, технология и управление, да се усъвършенства разпределителната система, в която разпределението на основата на труда играе главна роля.

Б. Преходът към нов модел на растеж - важен аспект на трансформацията на китайската икономика

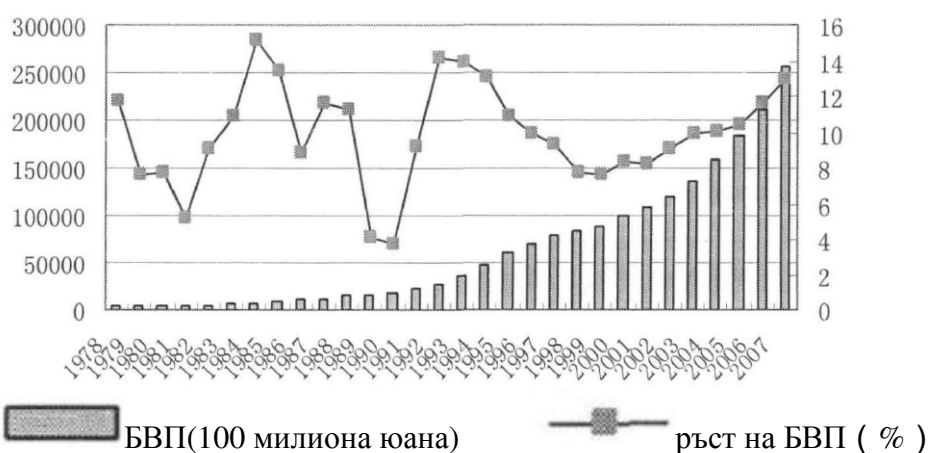
С решение на политбюро на Китайската комунистическа партия от 2004 г. е поставена задачата да се работи по създаване на нов модел на растеж, който да замени сега действащия модел. През тази година правителството прие 12-ти пет годишен план, в който е поставена задачата да се ребалансира модела на дългосрочен икономически растеж.

Досега действащия модел на растеж бе в основата на безпрецедентния растеж на китайската икономика, но същевременно той достигна определени граници. Тези граници са свързани с обезпокоителните екологични проблеми, които той генерира, със свръх инвестирането, което не може да бъде поддържано в следващите години. Сериозен проблем е и силната диференциация в разпределението на доходите, който е обект на настоящата дисертация.

Сегашният модел на растеж се основава на външотърговска експанзия. В условията на световната криза имаме свиване на външното търсене, което създава редица трудности пред реализацията на китайските стоки. Обсъждат се идеи за преориентиране на растежа на икономиката към вътрешното търсене. Ако тази идея се реализира, новият модел на растеж ще има съществено влияние върху разпределението на доходите. Този аспект на трансформацията в китайската икономика, обаче, не е предмет на настоящата дисертация поради това, че е отделна самостоятелна тема, която може да бъде предмет на друго самостоятелно изследване.

С. Бързото развитие на китайската икономика и разширяване на разликата в доходите по време на трансформацията

След като през 1978 г. бе възприет курс на политика на реформи и откритост, китайската икономика започна бърз и постоянен растеж, подкрепяна чрез икономически реформи и пренастройване към изискванията на пазарите. През 1978 г. брутният вътрешен продукт (БВП) е 364.56 милиарда юана; през 2007 г. БВП достига стойност от 25.7306 трилиона юана, 70.6 пъти повече от 1978 г. Изчислявайки го по съпоставими цени, то се равнява на 15 пъти сумата от 1978 г. с годишен прираст от 9.79%. БВП на глава от населението от 2007г. и възлиза на 18,934 юана. Изчислявайки го по съпоставими цени, то се равнява на 10.89 пъти повече от 1978 г. с годишен прираст от 8.58%. Както се вижда на фиг. 1, освен в отделни години (БВП се повишава с 3.8% през 1990 г.), темповете на растеж на БВП остават със стойност около 8% почти през цялото време. В най-бързият период (1984 г.), годишният растеж на БВП достига 15.2%. Чрез бърз икономически растеж Китай се доближава до развитите страни, а неговия международен статут и общия национален капацитет са се подобрили значително. Може да се каже, че 30-годишният период на реформи и откритост е времето, в което Китай има изключителни постижения в икономическото строителство, а жизненият стандарт на гражданите значително се подобрява. Въпреки това, докато се наблюдава бърз икономически растеж, доходите на населението достигат прекомерна поляризация, тенденцията за увеличаване разликата в доходите между хора от различни социални групи расте и проблемът с неравномерно разпределение на доходите все повече изпъква. БВП на глава от населението в Китай през 2006г. се повишава до 16,084 юана, за разлика от 1985 г., когато е бил 853 юана. В същото време, според оценка на Световната банка, коефициентът на Джини за Китай вече е бил надхвърлил международната тревожна граница от 0.4 през 1993г. С нарастването си, неравенството в разпределението на доходите се превърна в пречка за развитието на китайската икономика.

Фиг. 1 БВП и ръст на БВП (1978~2007)

Източник : Статистически годишник на Китай (“Национален статистически институт на Китай” www.stats.gov.cn)

В заключение, главната цел на икономиката, както и основното съдържание на предмета „икономическа теория“, е да се разпределят ефективно ограничените ресурси, а след това и да се подобри благосъстоянието на хората. Икономическият растеж и разпределението на доходи са основните пътища, по които може да се постигне тази цел. В днешно време китайската реформа дава висок темп на икономически растеж сама по себе си, но преминавайки през процеса на икономическо реструктуриране и икономически преход, тя ще има голям и дълбок ефект върху разпределението на доходите. Поради това, основната тема на тази разработка ще бъде как да се осъществи ефективно разпределение на доходите по време на високи темпове на икономически растеж.

Д. Значимост на изследването

Една от основните мисии на социалистическото общество е да се избегне поляризацията на разликите в доходите. Социалното равенство главно има за цел да направи така, че доходите на жителите да нарастват стабилно, а икономическите постижения да бъдат широко и равноправно споделяни между членовете на обществото, докато бързият икономически растеж на страната се поддържа чрез мерки за ефективно разпределение на доходите.

Второ, равномерното разпределение на доходи може да създаде една голяма средна класа, с по-малко бедни и по-малко свръхбогати жители, което може да осигури едно стабилно демократично развитие в Китай.

Освен това, както знаем, потреблението е функция на дохода и пределната склонност към потребление е с намаляваща тенденция. И така, класите с по-големи доходи имат и по-висок процент на спестовност; неравенството при по-високи доходни степени, води до по-висок процент на спестяване, което означава по-ниска степен на потребление. Спадът на ефективно търсене ще ограничи икономическия растеж. При това все по-неблагоприятно за икономиката, разпределение на доходите, китайската икономика все още запазва висок темп на ръстеж, което се дължи на активната финансова политика на „разширяване на вътрешното потребление“. Увеличавайки вътрешната задлъжнялост, правителството подпомага инфраструктурни проекти и големи инвестиции в обществени блага. Благодарение на тази финансова подкрепа, Китай все още може да поддържа икономическият растеж на високо ниво. Но ако правителството директно инвестира в изграждането на инфраструктура с неясна икономическа изгода чрез кредити, а голяма част от предприятията нямат инвестиционен интерес, то това не само ще понижи общата инвестиционна ефективност на националната икономика, но и ще бъде трудно да се осъществи устойчивото ѝ развитие.

И така, става ясно, че за поддържането на устойчив и стабилен икономически растеж, изследването на разпределението на доходите е ключово и има важно значение за управлението на макроикономиката и жизненият стандарт на хората. Стига да вникнем в механизма на взаимодействие между икономическият растеж и разпределението на доходи, ние ще може да създадем една по-ефективна и удачна макроикономическа политика и по този начин да актуализираме устойчивото и стабилно икономическо развитие.

2. ЦЕЛ, ЗАДАЧИ И ТЕЗА

Настоящата дисертация си поставя за цел да изследва процеса на трансформация на китайската стопанска система от гледна точка на икономическия растеж и неравенството в разпределението на доходите, като се потърсят изначалните причини за неравенството, за да се предложат механизми за усъвършенстване на системата за разпределение на дохода, за да може повече хора да споделят плодовете на реформата и икономическият растеж.

За постигане на целта, в дисертацията са поставени следните задачи:

Първо да се направи сравнителен анализ на класическите и съвременните (западни) теории за икономическия растеж и разпределение на дохода и изследванията на китайски икономисти в тази област.

Второ, да се провери с числови данни, дали за китайската икономика съществува обрънатата U-крива на Кузнец.

Трето, да се разгледа влиянието на икономическия растеж върху разпределението на доходите на населението в зависимост от етапа на икономически растеж и колебанията - промяна на икономическата структура, технически напредък, човешки капитал, правителствена политика, които да се базират на теориите на Ростов, Ченери, Колин Кларк и на трудове на китайски икономисти.

Четвърто, да изследва въздействието на преките чужди инвестиции (ПЧИ) в една отворена икономика, за да може от една страна да обясни теоретично механизма на влияние на ПЧИ за получаване на резидентен доход от страната-домакин, а от друга, да се направи и емпирично проучване на този проблем.

Пето, да се направи сравнителен анализ на проучвания на китайски изследователи, базирани на индекса на благосъстоянието на Амартия Сен, за да се посочат причини за влошаване на системата за разпределение на дохода.

Основната теза на дисертацията се свежда до схващането, че трансформацията на китайската стопанска система от централно планирана в пазарна, като цяло следва хода на етаблирането на пазарното стопанство в развитите капиталистически страни в съответствие с каноните на съвременната икономическа теория, което в частност означава, че в периода икономически растеж се наблюдава нарастване на неравномерността в разпределението на доходите, която след достигането на определен максимум започва да намалява.

3. Методологична рамка

Методологична рамка на дисертацията са теориите на нобеловите лауреати Саймън Кузнец и Амартия Сен, както и теоретични постановки Люис В. Ростов, Х. Ченери, Колин Кларк. Основните резултати са получени с прилаганите статистически и иконометрични методи, като са изследвани временни редове с панелни данни и е приложен софтуер за статистически анализ, като например Eviews, Stata и други.

II. СТРУКТУРА И СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд се състои от въведение, пет глави и списък на цитираната литература. Общият обем е 149 страници, от които 127 страници основен текст, съдържащ 13 таблици и 17 фигури, с които е онагледена аргументацията в изследването съобразно дефинираната цел и задачи. Подробната структура на изложението е както следва:

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ ..... ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

1. ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА ОБЛАСТ. АКТУАЛНОСТ НА ПРОБЛЕМА..... 4

А. Двойствената структура и многопластовите трансформации на китайската стопанска система. 4

Б. Преходът към нов модел на растеж - важен аспект на трансформацията на китайската икономика 6

С. Бързото развитие на китайската икономика и разширяване на разликата в доходите по време на трансформацията 7

Д. Значимост на изследването 8

2. ЦЕЛ, ЗАДАЧИ И ТЕЗА 9

3. Методологическа рамка 9

4. Структура на дисертационния труд..... ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

Първа глава. Съвременни теории за икономически растеж и разпределение на доходите ..... ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

I. ОСНОВНИ КОНЦЕПЦИИ ..... **Error! Bookmark not defined.**

а. Икономически растеж ..... **Error! Bookmark not defined.**

II. Основни западни теории за икономическия растеж и разпределението на дохода..... **Error! Bookmark not defined.**

III. Изследвания на икономическия растеж и разпределението на доходите от китайски автори..... **Error! Bookmark not defined.**

IV. Хипотеза за обрнатата U-крива на Кузнец.... **Error! Bookmark not defined.**

V. Дуален икономически модел на Люис..... **Error! Bookmark not defined.**

VI. Съпоставителен анализ на различните теории **Error! Bookmark not defined.**

А. Развитие на теориите за разпределението на доходите е тясно обусловено с историческия си контекст ..... **Error! Bookmark not defined.**

Б. Изместване на фокуса на изследванията от функционалното разпределение на доходите към разпределението им по обем **Error! Bookmark not defined.**

В. Теориите на разпределението все повече обръщат внимание върху бедните и отразяват социалната справедливост **Error! Bookmark not defined.**

ВТОРА ГЛАВА. ВЛИЯНИЕ НА ИКОНОМИЧЕСКИЯ РАСТЕЖ ВЪРХУ

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕТО НА ДОХОДИТЕ ..... ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

I. Стадии на икономически растеж, съвкупни флукутации и разпределение на доходите на населението ..... **Error! Bookmark not defined.**

II. Структурните промени и разпределението на доходите на резидентите по време на икономически растеж ..... **Error! Bookmark not defined.**

III. Напредък на технологиите, трудови ресурси и разпределение на доходите на резидентите по време на икономически растеж **Error! Bookmark not defined.**

IV. Връзка между правителството и разпределението на доходите по време на икономически растеж	Error! Bookmark not defined.
ТРЕТАТА ГЛАВА. ЕМПИРИЧЕН АНАЛИЗ НА РАЗПРЕДЕЛЕНИЕТО НА ДОХОДИТЕ НА РЕЗИДЕНТИТЕ В ПРОЦЕСА НА ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ	Error! Bookmark not defined.
I. Състояние на икономическия растеж и разпределението на доходите в Китай	Error! Bookmark not defined.
II. Оценка на структурата на разпределение на доходите на китайските резиденти	Error! Bookmark not defined.
III. Анализ на факторите, които влияят на разликата в доходите в процеса на икономически растеж	Error! Bookmark not defined.
ЧЕТВЪРТА ГЛАВА. ВЛИЯНИЕ НА ПЧИ ВЪРХУ РАЗПРЕДЕЛЕНИЕТО НА ДОХОДИТЕ НА РЕЗИДЕНТИТЕ В КИТАЙ	Error! Bookmark not defined.
I. Основни факти за икономическата глобализация: търговия и ПЧИ	Error! Bookmark not defined.
II. Анализ на влиянието на международната търговия върху разпределението на доходите на резидентите	Error! Bookmark not defined.
III. Анализ на влиянието на ПЧИ върху разпределението на доходите на резидентите в приемащите държави	Error! Bookmark not defined.
IV. Общо състояние на външнотърговската дейност на Китай и ПЧИ след отварянето и реформите	Error! Bookmark not defined.
V. Проверка на връзката между търговската зависимост, зависимостта от чужди капитали и коефициента на Джини	Error! Bookmark not defined.
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	25
I. Основни изводи	Error! Bookmark not defined.
II. Политически предложения	27
REFERENCES (CHINESE)	Error! Bookmark not defined.
REFERENCES (ПРЕВЕДЕНИЯ ТЕКСТ)	Error! Bookmark not defined.

III. КРАТКО ИЗЛОЖЕНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

ВЪВЕДЕНИЕ

В нея накратко се описва икономическата ситуация в Китай, за да може да се покаже значимостта на тезата и нейната цел и задачи. Направено е и резюме на цялата дисертация, описвайки основните аспекти от всяка глава, използваните методи на изследване и главният принос на дисертацията.

ГЛАВА ПЪРВА

Първа глава съдържа сравнителен анализ на съвременните теории за икономически растеж и разпределение на доходите. Изложени са основните концепции и резултати от няколко изследвания на известни китайски и западни изследователи, като Дейвид Рикардо, Никълъс Калдор, Джао Ренуей и Ли Шъ. Техните изследвания анализират връзката между разпределението на доходи и икономическият растеж, тенденцията в разпределението на доходите, влиянието, което оказват върху икономиката, разликата в доходите на китайското население и състоянието на китайската система на развитие на

доходите. Те са теоретичната основа за изследването, представено в тази дисертация. След тях, подробно са обяснени теориите на Кузнец и Люис, за да може да бъдат използвани по-късно в дисертацията.

От както е създадена икономиката като наука, различните икономически школи са провеждали ползотворни дискусии по тази тема от различни гледни точки. Икономическите изследвания в Китай започват сравнително късно, и често в процеса на изследванията се основават на западните икономически теории за да намерят своя собствен и уникален принцип на развитие. В настоящата глава се прави преглед и анализ на теорията на растежа и разпределението от погледа на няколко представителни икономически школи в историята на икономическата мисъл. Може да се види, че в процеса на икономическо развитие, теорията за разпределение на доходите също проявява определени закономерности в развитието си.

А. Развитието на теориите за разпределението на доходите е тясно обусловено с историческия си контекст

По време на процеса на развитие на човешкото общество и икономика, всяко развитие на икономическата теория е тясно обусловено от историческия контекст. На базата на социалния контекст, икономистите започват да я изследват, от което пък произтичат множество нови теории. Със социалните революции и икономическия прогрес, икономическите теории в това число разбира се и тези за разпределението на доходите също се развиват. В различни исторически условия, различните икономисти достигат до различни изводи.

Класическата икономика, чиито представители са Смит и Рикардо, започва с периода на интензивно развитие и индустриална революция. През този етап, технологичното равнище на производството е относително ниско и това значително ограничава неговия обем. Основните социални противоборства са между феодалната аристокрация и капиталистическата класа. Затова в този контекст за теориите на разпределението при класическата икономика натрупването на капитали се счита за печалба за цялото общество. Смит представя теорията, че трите класи имат три типа доходи, и счита заплатите за капиталови натрупвания, които са признак на нарастване на благосъстоянието и просперитет на дадената нация. Рикардо изтъква, че натрупването на капитали зависи от развитието на производството и труда, като също вярва и че рентата върху земите възпрепятства развитието на натрупването на капитали и на капитализма сам по себе си. За неокласическите икономисти, водещи са теорията и емпиричният анализ. Основните противоречия в обществото при историческия контекст, в който те живеят, е между капиталистите и пролетариата. В същото време свободната конкуренция започва да се превръща в монополистична, а освен това започват да се наблюдават и циклични икономически кризи. Това измества вниманието на икономическите теории от развитието на капитализма към разпределението на ресурсите. Целта е да се покаже, че ефективността на капиталистическото общество е от полза за всички класи. В своите теории за разпределението, неокласическите икономисти обясняват доходите от факторите на производство чрез пределния им принос към производството на фона на пълна конкуренция,

но техните теории не отчитат взаимоотношенията между различните класи, нито разликата в собствеността върху факторите на производство. Те се опитват да докажат, че при съвършена конкуренция на пазара, неговите механизми биха позволили факторите на производството да получават доход, който се равнява на техния пределен принос.

Б. Изместване на фокуса на изследванията от функционалното разпределение на доходите към разпределението им по обем

При класическата икономика, по отношение на разпределението на доходите икономистите поставят фокуса на изследванията върху две неща: едното е това как съвкупното производство се разпределя между производителите; другото – какъв ефект има това разпределение върху икономическия растеж. Класическите икономисти отдават голямо значение на притежанието на фактори на производството като земя, капитал, труд и т.н. Но при неокласическите теории, доминираща роля при разпределението на доходите имат функцията на производството и пределната производителност, като доходът от даден производствен фактор се определя от неговия пределен принос. Затова можем да видим, че класическата и неокласическата теории за разпределението на доходите разглеждат основно функционалното разпределение. Но някои икономисти на развитието като Кузнец правят трендовия анализ на разпределението на доходите в процеса на икономическия растеж от макроикономическа гледна точка, като се фокусират върху промяната на размера на доходите на резидентите и семействата, и това представлява разглеждане на разпределението на доходите от гледна точка на размера им. На базата на данните за разпределението, Кузнец прави емпиричен анализ на тенденциите при разпределението на доходите по време на икономически растеж и получава известната хипотеза на обърнатата U-крива: когато доходите на глава растат, неравенството се увеличава; при средно ниво на доходите, то достига максималната си стойност; след това, с напредъка на растежа, то намалява.

В. Теориите на разпределението все повече обръщат внимание върху бедните и отразяват социалната справедливост

Ако гледаме справедливостта и ефективността на разпределението, можем да установим, че в процеса на развитието на теориите на разпределението, в изследването на дългосрочното развитие на икономиката някои икономисти акцентират повече върху ефективността на разпределението. Но с развитието на производствените сили и на човешкото общество, икономистите започват да обръщат повече внимание на различията в разпределението на доходите и подобряването на това разпределение при уязвимите социални прослойки. Все повече икономисти започват да осъзнават, че при пазарната икономика формата на разпределение на доходите се основава на пазарното търсене и оценяването на факторите на производство, като може да зависи от недостига на ресурсите и съответния принос към производителността. Поради това, ролята на пазарния механизъм би довела до неравномерно разпределение на доходите. Особено в много страни, които са в процес на икономически промени и преход, възникването на това неравенство е

още по-вероятно. Така стоят нещата при дуалния икономически модел на Люис, който разглежда мобилността на селскостопанската работна ръка при развиващите се страни в процеса на урбанизация и индустриализация. Несъвършените системи и политики също водят до концентрация на богатството и причиняват неравенство при разпределението на доходите. Все по-голямото внимание, което се обръща върху това неравенство, отразява стремежите на човешките общества към устойчиво развитие и социална хармония.

ГЛАВА ВТОРА

Втора глава анализира влиянието на икономическия растеж върху разпределението на доходи. Прави се всеобхватен и комплексен анализ с различни гледни точки върху факторите на икономическия растеж, влияещи върху разпределението на доходите. Въз основа на теориите на В. Ростов, Х. Ченери, Колин Кларк и Ху Гуандзу се разглежда ситуацията на икономически растеж, общата колебливост, структурната промяна, технологиите и нивото на човешки ресурси по време на икономически растеж. В резултат, анализът показва по какъв начин икономическия растеж оказва влияние върху промяната на разпределението на доходи.

1. Стадии на икономически растеж, съвкупни флуктуации и разпределение на доходите на населението

А. Стадии на икономически растеж и еволюция на разпределението на доходите на резидентите

Обяснение на явлението „обратна U-крива” при разпределение на доходите в процеса на икономически растеж чрез представяне и анализ от теориите за етапи на икономическия растеж на Ростов и Ченери.

В началния стадий на икономическо развитие, поради ниската трудова производителност, делът за разпределяне е много малък, така че националният доход запазва ниски нива, които могат единствено да задоволят единствено основните нужди, а натрупването на благосъстояние е невъзможно. Следователно общото количество на собствеността определя малката разлика в доходите. В този стадий икономическият растеж е основен приоритет на страната, а осигуряването на храна и облекло – основна цел на правителството; изравняването на доходите е от второстепенно значение. Редовното постигане на целите за икономически растеж става чрез използване влиянието на разпределението на ресурсите по пазарен механизъм за насърчаване на свободната конкуренция и натрупването на капитал.

По този начин, в зависимост от личната си собственост и човешкия капитал, една малка част от хората може да забогатее бързо, но мнозинството става все по-бедно, което води до неравенство при разпределението на доходите, като тенденцията се влошава все повече и повече. Когато обществото се развие до степен на относителен просперитет и засилен интерес към образованието, различията в човешкия капитал намаляват и пазарният механизъм започва постепенно да се усъвършенства; така производителността на труда и нивото на заплатите се покачват значително, като това увеличение се

основава на увеличаването на капиталовите постъпления; с увеличаването на дела на трудовите доходи, делът на капиталовите доходи спада; поради това, неравенството на разпределението на доходите се изменя. Същевременно при условие че държавата просперира все повече с подсилена си икономика и нарасналите финансови ресурси, тя може да придобие капацитета да проведе политики за усъвършенстване разпределението на доходите посредством налагането на прогресивен данък върху доходите и пренасочването на плащания от хазната за подобряване на икономическия статус на групите с ниски доходи с цел намаляване на различията при разпределението на доходите.

Б. Изследване на различията в доходите на китайските резиденти съгласно теорията за стadiите на икономическия растеж

Тази глава се базира на теорията на Кузнец за „обратна U-крива”, и използва данни за коефициента на Джини и БВП на човек в Китай за периода от 1987 до 2007 година за проверка на приложимостта на теорията в Китай. От резултата се вижда, че Китай в момента се намира на лявата страна на обратната U-крива. Тоест, в краткосрочен план коефициентът Джини е възможно да продължи да нараства плавно следвайки икономическия растеж, който от своя страна не е достигнал нивото си и областта в която да може да стабилизира неравенството в доходите на гражданите.

В съчетание с теориите за стadiите на икономическия растеж на Ростоу и Ченери, споменати по-горе, Китай от началото на Политиката на реформи и отвореност би се намирал на ранния или среден стадий на индустриализация по Ченери, или на стадия на подем и стадия на придвижване към зрелост по Ростоу. В общи линии, характеристиките на тези стadiи отговарят на фактическото състояние на китайската икономика. От тази гледна точка, неравенството в разпределението на доходите всъщност представлява неизбежното следствие, до което води индустриализацията в Китай, което също е и неотменима част от икономическия растеж.

2. Структурните промени и разпределението на доходите на резидентите по време на икономически растеж

А. Икономически растеж, промени в индустриалната структура и разпределение на доходите на резидентите

Икономическият растеж е процес на структурни промени. Трансформацията на индустриалната структура е неизменен закон на икономическия растеж, който преминава през динамична еволюция успоредно на него. Трудно е да се намери икономическа единица, която успява да поддържа растежа си без да бъдат нанасяни изменения в нейната индустриална структура. Практиките в различните страни показват, че пренастройването и надграждането ѝ са основните фактори, влияещи върху разпределението на доходите. Пренастройването би могло да промени разпределението на всички фактори на производството в различните браншове и да трансформира позицията и въздействието на всички ресурси в икономиката по такъв начин, че да окаже по-нататъшно влияние върху разпределението на доходите на резидентите. В настоящата глава ще направим това от гледната точка на пренастройването и надграждането на индустриалната структура.

От принципите на еволюция на индустриалната структура по време на икономически растеж и механизма на поведение на разпределението на

доходите при еволюция на индустриалната структура, така както и от анализа на промените в разпределението на доходите при регулиране на трите етапа на индустриалната структура, може да се забележи че макар и еволюцията на индустриалната структура да не може да доведе до нарастване на разликата в доходите в кратък срок – с други думи, по време на процеса на икономически растеж, в разликата в доходите се наблюдава тенденция на увеличаване – все пак е видно, че в дългосрочен план еволюцията на индустриалната структура неизбежно съпровожда икономическото развитие, което се изразява в по-ясно обособено обществено разделяне на труда и повишаване на икономическата ефективност. Това е от полза за непрестанното подобрене на нивата на доход на резидентите като цяло. В този процес, трябва единствено да предприемем мерки каквито са образованието, информационното насочване и т. н., за да запазим този продължителен растеж на доходите на резидентите.

Б. Разпределението на доходите при двойствена икономическа структура в процеса на икономически растеж

Двойствена икономическа структура е икономическа структура, която обединява в себе си както модерни сектори, с фокус промишлеността в градовете, така и традиционните селскостопански сектори в селата. Наличието на двойствена икономическа структура спъва развитието на икономическото общество в развиващите се страни. Преходът на двойствената икономика изисква буйно развитие на икономиката в градските части и ангажиране на излишна работна сила от селските райони, което води до придвижване на работещите и намаляване на селското население.

В тази глава се използва един опростен теоретичен модел за тълкуване на влиянието на промените в двусистемната икономика върху различията в доходите на гражданите, като анализът показва, че при определено ниво на различие в доходите между гражданите на градското население, разликата в доходите породена от урбанизацията ще се увеличава постепенно с нарастването на процента градско население, проявявайки тенденцията първо на нарастване и след това намаляване на U-кривата. От една страна, това доказва теорията на Кузнец, от друга страна показва че в процеса на промяна на двусистемната икономика разпределението на доходите може да се оптимизира с развитие на селскостопанския сектор чрез модерните индустриални сектори, и по този начин резултатът от икономическия растеж да допринесе повече за благото на гражданите на обществото.

3. Напредък на технологиите, трудови ресурси и разпределение на доходите на резидентите по време на икономически растеж

А. Технологичен напредък и разпределение на доходите

Теоретичният модел на растежа на модерната икономика показва, че дългосрочният растеж на икономиката и повишаването на доходите на глава от населението зависят от технологичния напредък. Чрез деривация на CES функцията може да се забележи, че след като се повлияе на екзогенния (външен) технологичен напредък, поради промяна на коефициента на технология в производствената функция, се получава намаление на пропорцията между заплати на нетехнологичен персонал и технологичен персонал, тоест, увеличава се разликата в доходите на технологичния и нетехнологичния персонал. Преди

това сме коментирали, че замяната на нетехнологичен персонал с технологичен се осъществява чрез образование или обучение, което засяга разпределението на доходите според образованието и сформиранието на работен/трудоу капитал. В продължение се разгръща анализа на тази тема.

Б. Инвестиране в човешкия капитал и разпределение на доходите на резидентите

Тесните връзки между човешкия капитал и икономическия растеж и човешкия капитал и разпределението на доходите зависят от специалната производствена функция на човешкия капитал. Увеличаването на инвестициите в човешкия капитал може да доведе до повишаване на производствената му ефективност. Например при един и същи производствен процес висококвалифицираният работник винаги има по-висока ефективност от нискоквалифицирания работник. Основната причина за това е, че човешкият капитал има сравнително висока пределна продуктивност.

Тъй като оказва влияние върху способностите на резидентите за получаване на доходи, човешкият капитал играе важна роля за определяне състоянието на доходите им. Увеличаването на инвестициите в човешкия капитал може да подобри способността на резидентите за получаване на доходи, което най-вече се осъществява по един от следните два начина: по пътя на ефективната работа и по пътя на ефективната конфигурация. Пътят на ефективна работа се състои в това, че работници с висок човешки капитал, в съчетание с други производствени фактори, могат да произведат повече, което дава своето отражение върху личната им производителност на труда. С увеличаване на инвестициите в човешкия капитал, стойността на индивидуално притежавания човешки капитал на резидентите се покачва, което води до по-голяма пределна производителност. На пазара на труда отношението търсене-предлагане определя пазарната цена (т. е. дохода) на работниците с различна стойност на човешки капитал. Ефективната конфигурация пък се проявява при наличието на недостатъчно ресурси, който недостиг се отразява върху избора на най-ефективен метод, чрез който ресурсите да се включат в продукцията. Хората решават как да използват недостатъчните ресурси като използват способностите си за конфигуриране, които пък са се формирали в резултат от инвестициите в човешкия капитал. Ефективната конфигурация при наличието на недостатъчно ресурси се проявява като способност на резидентите да се сдобиват с информация, където тя е ограничена, като способност да превръщат ограничените ресурси в доходи, т. е. способност да откриват възможности и да се възползват от тях разумно. В състояние на постоянно растяща икономика и постоянно променящи се социално-икономически условия, хората, които притежават такива способности, са онези, които първи откриват икономическите възможности, които реагират по-бързо, които се възползват от възможностите в икономическия растеж и извличат от това по-голяма полза. Способностите за конфигуриране се развиват преди всичко в процеса на обучение или при някакъв друг вид инвестиране в човешкия капитал. В пазарната икономика тези способности са изключително важни за определянето на личните доходи.

Като цяло, че инвестирането в човешкия капитал ще предизвика увеличаване на доходите на резидентите в дългосрочен план. От друга страна обаче, неравенството в инвестирането в човешкия капитал може да доведе до неравенство в доходите на резидентите. За да бъде избегнато това,

правителството трябва да се придържа към принципите на справедливост при предоставянето на публични блага като основно образование и здравеопазване и т. н., за да гарантира, че всички членове на обществото имат равни права на образование и здравеопазване.

4. Връзка между правителството и разпределението на доходите по време на икономически растеж

А. За нуждата от правителствена намеса в разпределението на доходите

Тази глава като начало дискутира задължителната необходимост от подходяща намеса на правителството за формиране на доходите на гражданите. Пазарния механизъм не може да гарантира, че разликата в доходите ще бъде разумна. Пазарната икономика сама по себе си не може да облекчи или да промени тенденцията към увеличаване на разликата в доходите. За целта трябва да се разчита на намесата на мощна външна сила – правителството. Пренастройването и контрола, провеждани от правителството, са важно средство за промяна на това положение. Пренастройването от страна на правителството на разпределението на доходите на резидентите става главно чрез създаването и прилагането на политика за преразпределението на доходите.

Б. Отговорности на правителството при разпределението на доходите (I): справедливо институционално предлагане

Тази глава анализира отговорността която правителството трябва да поеме за регулиране на справедливостта на доходите в обществото от гледна точка на системата.

Правителството играе важна роля в институционалното предлагане. Основно задължение на правителството при разпределението на доходите на резидентите е да гарантира справедливост при институционалното предлагане.

Институционалното предлагане от правителството трябва да си постави две основни цели: първо, институциите трябва да имат разумни и справедливи ограничения и спецификации за съвременна структура от обществен интерес; второ, те трябва да могат да гарантират равен старт, еднакви условия и честни резултати, докато хората преследват по-високи лични доходи.

В. Отговорности на правителството при разпределението на доходите (II): преразпределение на доходите

Тази глава анализира ролята, която правителството има при разпределението на доходите от гледна точка на повторно разпределение на доходите. Тук се набелязват основните мерки които при изграждане на политика за преразпределение на доходите от правителството., като например следните три направления – данъчната система, трансфера на плащанията на правителството и системата на социално осигуряване.

ГЛАВА ТРЕТА

Трета глава съдържа емпиричен анализ на разпределението на доходите на населението по време на икономическия растеж. В тази част се описва сегашната обща ситуация на икономически растеж и разпределението на доходите в Китай, като след това се прави оценка на благосъстоянието на

китайските жители според това разпределение. В заключение, представя емпиричен тест и анализиране на факторите от панелни данни, които влияят на разликите в доходите по време на икономически растеж.

1. Състояние на икономическия растеж и разпределението на доходите в Китай

Разделът „Актуално състояние на икономиката на Китай и разпределението на доходите” първо представя накратко ситуацията с икономическия растеж на Китай през тази година, и след това анализира състоянието на разпределение на доходите в страната.

Разпределението на доходите в Китай има свои особености, например трябва да се отчете влиянието на разликата в доходите в градовете и селата, разликата между различните региони и различните индустрии. Тези три области съставляват основната разлика в доходите в Китай.

А. Разлика между градовете и селата

С развитието на дисбаланса между градовете и селата, разликата в доходите ще се увеличава. Това е очевидно противоречие в икономическия живот на Китай.

Разликата между град и село в Китай е най-голямата в света. Според данни на Международната Организация на Труда от 1995 година за 36 страни, разликата между доходите на градското и селското население в по-голямата част от страните е по-малка от 1.6, като само в три страни тя надхвърля 2 пъти, и Китай е една от тези страни.

Б. Регионални различия

Неравностойното развитие на различните региони е основна характеристика на Китай. Китай е една от най-големите страни в света, разполага с географски дадености и човешки ресурси, но се наблюдават и големи икономически и социални различия. През последните 20 години Китай се развива добре, но в този процес на икономическо развитие, различните региони показват значителни разлики помежду си. Разликата в доходите между регионите продължава да се увеличава, някои от регионите са слабо развити. Разбира се, неравностойното икономическо развитие на различните региони е често срещан феномен и в други страни. Докато има природни, икономически, социални и други разлики, и особено разлики в производителните фактори, ще съществува и регионален дисбаланс в развитието.

Според данни от 1995г. до 2007г. от изследване на Съ Дзьбин, че понастоящем, при непроменени условия, тази разлика може да поощри икономическия растеж. В същото време обаче тези резултати са без значение. Регионалните различия все пак представляват основно препятствие в процеса на модернизация и преди те да бъдат преодолени, ще съществуват и други проблеми. При наличието на такава голяма разлика между регионите е почти невъзможно да се създаде унифицирана национална система за социално осигуряване. Без такава система движението на населението е силно ограничено, което оказва влияние върху елементите на конфигурация или пък е прекалено бързо, което влияе на социалната стабилност. Регионалните различия съдържат в себе си проблема за разпределението на доходите. Когато разликата между регионите е малка, дори неравенството в разпределението на доходите да е голямо, на него може да се повлияе. Ако обаче разликата между регионите е

голяма, неравенството в разпределението на доходите също непременно е голямо. В такъв случай не само неравенството в разпределението за цялата страна няма как да бъде ниско, но е трудно да се намали неравенството в разпределението във всеки отделен регион. Затова регионалните различия представляват сериозен проблем, който спешно трябва да бъде разрешен.

В. Разлика в индустриите

През последните години, разликата в нивата на доходите в различните индустрии става все по-голяма. Да речем, според данни за Пекин от 2009 г. индустрията с най-високи доходи е финансовият сектор, а с най-ниски са селското стопанство, горското стопанство и риболовът. Разликата в заплащането в двете индустрии е 5.9 пъти. Освен финансовият сектор, предаването на информация, компютърните услуги и разработката на софтуер също имат високо ниво на доходи. Като цяло монополната индустрия най-често има по-високо ниво на заплащане, а нивото при конкурентните индустрии е относително ниско.

Причината за разликата в доходите между индустриите са нееднаквите възможности за заетост. Тъй като на китайския трудов пазар все още има сериозно разделение между индустриите, отделите, областите, градовете и селата, възможностите за заетост са неравни и безработицата е висока, което оказва известно влияние върху разликите в доходите. В някои отдели и в монополните индустрии не съществува пазарен механизъм на заетостта. Случва се и вътрешни хора да контролират заетостта на някои важни позиции, което е още една причина за увеличаване на разликата в доходите в градовете.

2. Оценка на структурата на разпределение на доходите на китайските резиденти

Тази глава използва коефициента на благосъстояние на обществото на Amartya Sen за да измери различията в разпределението на доходите в Китай и промяната в благосъстоянието на обществото при дадено икономическо състояние. От изчисленията и резултатите може да се види, че след настъпването на 21 век, и особено след присъединяването на Китай в Световната Търговска Организация, средните доходи са претърпели бързо нарастване и са гарантирали бързото и стабилно увеличение на коефициента на обществено благосъстояние на Китай. Въпреки това ежедневно нарастващото различие в доходите е подтиснало тази тенденция. Следва изчислителен анализ специално на различията в доходите, в търсене и обяснение на факторите влияещи върху различията в доходите по време на икономически растеж в Китай.

3. Анализ на факторите, които влияят на разликата в доходите в процеса на икономически растеж

От предишния анализ на начина, по който икономическия растеж влияе на разпределението на доходите, знаем че факторите са много и комплексни. За да може по-добре да се анализират всички фактори влияещи на различията в разпределението на доходите по време на икономически растеж, в тази глава се използва индекс на провинциално ниво за иконометричен анализ на данните.

Първо, накратко се описва иконометричния модел с панелни данни, и се създава модел с първоначално ползваните променливи, най-накрая се прави регресионен анализ на първоначално ползваните данни. Резултатите показват че Коефициентът на БВП на глава от населението (agdp) е значително положителен, докато квадратът от БВП на глава от населението (sgdp) е значително отрицателен, което още веднъж потвърждава заключението на “обърнатата U крива” в Китай, който вече споменахме. Икономическият растеж на Китай и занапред ще води до увеличаване разликата в доходите на резидентите. В момента една от задачите в градовете е да се намери начин да се избегне влошаването на структурата на разпределение на доходите на резидентите по време на икономическия растеж. Коефициентът на двойствената структура е значително положителен, което сочи, че двойствената икономическа структура в Китай и урбанизацията спомагат за увеличаването на разликата в доходите на резидентите. Настоящата ситуация трябва да бъде “индустрията храни селското стопанство” и “градът се връща в провинцията”. Коефициентът на нивото на образование (edu) е положителен и преминава проверката за значимост, което доказва, че образованието играе важна роля при разпределението на доходите в Китай. По-високото ниво на образование е свързано и с по-голяма разлика в доходите. Работниците с по-високо ниво на образование обитават предимно градовете. Това означава, че разликата в нивото на образование на градските и селските работници е важна причина за разлика в доходите. За да се промени това положение, трябва да приложим мерки, чрез които да се балансира инвестирането в образованието и да се направят възможностите за образование равни за всички. Коефициентът на зависимост от външнотърговската дейност е значително положителен, което показва, че развитието на чуждестранната търговия увеличава разликата в доходите на резидентите. В процеса на глобализация, развитието на чуждестранната търговия ускорява темповете на развитие на различните области и индустрии, както и разликите в нивото, и води до увеличаване на разликата в доходите в тези области и индустрии. Коефициентът на финансов интезитет е значително положителен, което означава, че колкото повече са държавните разходи, толкова по-голяма ще бъде разликата в доходите на градските и селските резиденти. Според изложената по-горе дискусия, финансовите разходи на правителството до известна степен действат като стабилизатор на разликата в доходите на резидентите. Тогава защо настоящите финансови разходи на китайското правителство ще доведат до увеличаване разликата в доходите в градовете и селата и дори в цялата страна? Отговорът се крие в структурата на разходите за финансиране, която е насочена предимно към градовете. Създаването на справедлива градска и селска публична финансова система и увеличаването на финансовите помощи за селските области е един от начините, които ще доведат до промяната на това положение.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

В процеса на икономически растеж промяната в разпределението на доходите е резултат от взаимодействието между поредица от фактори. Като важна част от световния пазар, растежът на китайската икономика е тясно свързан с развитието на външнотърговската дейност. Въпреки това, при

изследването на промените в разпределението на доходите, трябва да базираме тази тема на условията на отворената икономика.

Четвъртата глава предлага анализ за влиянието на международната търговия и преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) върху разпределението на доходите на населението. В началото ѝ се обсъжда икономическата глобализация, а след това представя растеж и разпределение в една отворена икономика. Чрез модел за сравнителен анализ, се разглежда механизма на влияние на ПЧИ върху разпределението на доходите. В заключение се прави коинтеграционен анализ използвайки данни, свързани с Китай и анализира връзката между търговска зависимост, външна зависимост и Коефициентът на Джини като резултат.

1. Основни факти за икономическата глобализация: търговия и ПЧИ

Тази глава прави кратко представяне на съдържанието и актуалното състояние на международната търговия.

2. Анализ на влиянието на международната търговия върху разпределението на доходите на резидентите

А. Анализ на въздействащия механизъм на международната търговия върху разпределението на доходите на резидентите

Известните шведски икономисти Бертил Олин и Ели Хекшер предлагат модела на обезпечеността на производствените фактори в книгата “Регионална и международна политика”, в която обясняват появата на международната търговия с различната обезпеченост на ресурси на държавите. Академичните среди я наричат теория на факторната обезпеченост или модел на Хекшер-Олин.

Според заключението на модела става ясно, че в страна с изобилни ресурси от неквалифицирани работници и недостатъчно технологии, заплатите на неквалифицираните разботници се покачват успоредно с цената на трудоинтензивните продукти след отварянето на търговията. Това знание има практическо значение при съставянето на икономически политики в развиващите се страни и регионите, които притежават изобилни ресурси на неквалифициран труд. Изобилните неквалифицирани трудови ресурси са полезни за производството на трудоинтензивните продукти. След отварянето на търговията, увеличаването на заплатите на неквалифицираните работници води до намаляване на разликата в доходите между квалифицираните и неквалифицираните работници и намаляване на несправедливото вътрешно разпределението на доходите на резидентите.

Б Анализ на влиянието на международната търговия върху разпределението на доходите на резидентите

1) Международната търговия въздейства на разпределението чрез ефекта на заетостта

Влиянието на износната търговия върху нивото на заетостта се осъществява в два аспекта: първо, износът директно покачва заетостта. Второ, износът индиректно подпомага заетостта.

В Китай, директният ефект от износа се изразява в това, че тъй като страната е богата на трудови ресурси, износьт на трудоинтензивни продукти помага в заетостта и увеличава доходите на работниците.

2) Международната търговия влияе на разпределението на доходите чрез индустриалната структура

След либерализирането на търговията в една страна, тя веднага оказва въздействие върху вътрешния пазар и напълно активира механизма на конкуренцията. Търговията и индустриалната структура на една държава са тясно свързани и взаимно се допълват. Сравнителното предимство на една страна определя стоковата структура на нейния внос/износ. По-големият дял на индустриални високотехнологични продукти помага да се оптимизира и поднови индустриалната структура. Докато се подпомага оптимизацията и обновлението на индустриалната структура, търговията несъмнено въздейства на разпределението на доходите. По време на оптимизацията на продуктовата структура, някои индустрии се разширяват, други се свиват и изчезват. В индустриите, които се свиват и изчезват, доходите на работниците намаляват и някои от работниците дори рискуват да изгубят работата си. Все още е несигурно дали доходите на работниците в разширяващите се индустрии ще се увеличат.

3) Международната търговия влияе на разпределението на доходите на резидентите чрез техническия напредък

Международната търговия може да благоприятства нахлуването и изтичането на технологии и така да окаже положително въздействие върху индустриалното развитие в развиващите се страни, да подпомогне развитието на високотехнологичните индустрии и да увеличи търсенето на работна сила и доходите. Освен това в трудоинтензивните отдели може да се внедрят трудоспестяващи технологии, което действа против наемането на нискоквалифицирани работници. Тъй като техническият напредък се случва предимно в капиталоемки индустрии, за развиващите се страни с изобилни ресурси от неквалифициран труд, техническият напредък най-вероятно ще намали заплатите и капиталовата рента, което ще доведе до много лошо положение на доходите за неквалифицираните работници.

3. Анализ на влиянието на ПЧИ върху разпределението на доходите на резидентите в приемащите държави

А. Кратък преглед на литературата

Тази глава прави кратко представяне на съдържанието и актуалното състояние на международната търговия.

Б. Влияние на ПЧИ върху разпределението на доходите в страната домакин: сравнителен статичен анализ

Тук създаде сравнителен статичен аналитичен модел за изучаване влиянието на ПЧИ върху разпределението на доходите в страната домакин с цел да се усъвършенства и обясни механизмът на влияние на ПЧИ.

Трябва да уточним, че проучването обхваща само развиващите се страни. Като разчита на трезвата преценка на академичните кръгове и наблюденията си върху икономическото общество, дипломната работа заключава, че притокът на ПЧИ оказва влияние върху приемащите страни в поне няколко насоки: първо, ПЧИ създават търсене на работни сили в страната домакин и по този начин

увеличават изискванията за обема на работните сили, което спомага за възникването на излишна трудова сила в производствения отдел. На второ място, ПЧИ обвързва голяма част от развитото производство и технологии на управлението и приема повече висококвалифицирани работници в чуждестранните предприятия. Трето, ПЧИ увеличават капиталовото предлагане на страната домакин и облекчават напрежението на капитала. Четвърто, ПЧИ създават очевиден технологичен спилоувър в страната домакин.

След това, се опитаме да конструираме теоретичен модел за влиянието на ПЧИ върху доходите на резидентите в страната домакин и на основата на този теоретичен модел ще представим 2-степенен сравнителен статичен анализ за икономическата система на страната домакин.

Според заключението на модела става ясно, че влиянието на ПЧИ върху доходите на резидентите в страната домакин може да бъде описано по следния начин: ПЧИ създават търсене на работни сили, помагат да се намали безработицата и увеличават доходите на некавалифицираните работници като цяло. Междувременно те водят до нарастване на доходите на квалифицираните работници и намаляване на възвръщаемостта на собствениците на капитал. Влиянието на уеднаквяването на доходите не е постоянно и може да се

определи по формулата $CV_{K+} + CV_{L1+}$ и CV_{L2-} . Само когато $CV_{K+} + CV_{L1+} > CV_{L2-}$, ПЧИ могат да повлияят на дисбаланса в доходите на

резидентите. Ако $CV_{K+} + CV_{L1+} < CV_{L2-}$, ПЧИ ще увеличат този дисбаланс CV_{L1+} -----Положителния ефект на преките чуждестранни инвестиции върху изравняването на доходите чрез влиянието си върху трудовия пазар.

CV_{L2-} -----Негативния ефект на преките чуждестранни инвестиции върху изравняването на доходите чрез влиянието си върху трудовия пазар.

CV_{K+} -----Положителния ефект на преките чуждестранни инвестиции върху изравняването на доходите чрез влиянието си върху капиталовия пазар.

4. Общо състояние на външотърговската дейност на Китай и ПЧИ след отварянето и реформите

Политиката на отвореност и реформи, която се провежда през тези 30 години, дава възможност на Китай да се избави от бедността и да стане една от икономическите единици, които зависят от външотърговската дейност, както и развиващата се страна, която възприема най-много ПЧИ. Както вече споменахме през тези изминали години с бързото развитие на икономиката, дисбаланса в доходите на резидентите се влошава. Тук ще обясним международната търговия на Китай и състоянието на ПЧИ, ще направим статистическо описание и ще изчислим зависимостта на търговията и чуждестранните капитали

5. Проверка на връзката между търговската зависимост, зависимостта от чужди капитали и коефициента на Джини

Тази глава избира данни от 1987 г. до 2007 г. за степента на зависимост от търговия, степента на зависимост от чужди инвестиции и коефициента на

Джини и провежда последователна проверка на коинтеграционната връзка между трите коефициента.

Изводът показва, че покачването на степента на зависимост от търговията е важна причина за покачването на коефициента на Джини. От тук може да се види, че външната търговия стимулира икономическия растеж, повишава общото ниво на доходите и същевременно неизбежно влияе на неравенството в разпределението на доходите на китайските граждани. Едновременно с това, промяната в степента на зависимост от чужди инвестиции влияе положително върху Джини коефициента.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

I. Основни изводи

Настоящата дисертация изследва процеса на трансформация на китайската стопанска система от гледна точка на икономическия растеж и неравенството в разпределението на доходите, като се търсят изначалните причини за неравенството и се предлагат механизми за усъвършенстване на системата за разпределение на дохода.

Направен бе сравнителен анализ на класическите и съвременните (западни) теории за икономическия растеж и разпределение на дохода и изследванията на китайски икономисти в тази област.

Установено бе, че процесът на икономически растеж и измененията в разпределението на доходите се определят под въздействието на много фактори, като например етапът/степента на развитие на икономиката, структурата и, изменението на нивото на техниката и ориентацията на правителствената политика. Чрез анализиране на факторът за разпределение на доходи в икономическия растеж от различни гледни точки и нива, ние разбираме, че намаляването на разликата в доходите на населението, и ограничаването на диспропорцията на доходите при икономически растеж, зависи и от степента на икономическото развитие на една страна. Анализирайки сегашното ниво на развитие в Китай и сравнявайки коефициента на Джини и нивото на БВП, може да заключим, че голямото неравенство в доходите на Китай е необходим резултат от индустриализацията на страната и важен етап в китайската икономика. По време на икономически растеж, промяна в икономическата структура оказва важно влияние върху разпределението на доходите на населението. Еволюцията на индустриалната структура води до увеличаване на разликите в доходите на населението в краткосрочен план, но от гледна точка на дългосрочен план, тази еволюция е необходимо изискване за икономическо развитие. Със задълбочаване на социалното разпределение и подобряване на икономическата ефективност, индексът на нивото на местните доходи ще се повиши. Освен това, при икономическият растеж на развиващите се страни, преобразуването и урбанизацията при двойна икономическа структура представлява постепенен процес, който пренася излишната селска работна сила в градските участъци. Този трансфер не е просто географското движение на селска работна ръка, но и основното преобразуване между индустриите и районите. Ако предположим, че градската и селска разлика в доходите е определена, то тази, причинена от урбанизацията, ще се увеличава постепенно и

ще създаде една обърната U- тенденция, която първо се разширява, а след това ще се свива.

Дългосрочният икономически растеж на една страна включва непрестанното усъвършенстване на технологиите. Техническият напредък ще увеличи нуждата от квалифицирана работна ръка и ще намали нуждата от неквалифицирана такава. Статусът на техническите работници се подобрява, докато този на общите се понижава, така че разликата в разпределението на доходи от два вида труд се увеличава. При формирането на човешки капитал, образованието е важен фактор за насърчаване конверсията на неквалифицирани работници в квалифицирани и повишаване на нивото на доходите. Инвестирането в човешки капитал ще увеличи доходът на населението в дългосрочен план. Докато дисбалансът на инвестициите в човешки капитал ще доведе до неравностойност в местния доход.

В страна с отворена стопанска система, избилстваща от неквалифицирани работни ресурси и недостиг на технологии, заплатите на тези работници ще се увеличат за сметка производството на трудоемки продукти, като разликата в доходите между квалифицирани и неквалифицирани работници ще намалява. В икономическата практика, търговията влияе на разпределението на доходи с ефект на заетост, индустриална структура и технически напредък. Преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) увеличават търсенето на работна ръка, навамялва безработицата и повишава цялостния доход на неквалифицираните работници. Междувременно, те също така увеличават доходите на квалифицираната работна ръка и намаляват печалбите на собствениците на капитал.

Въз основа на времеви анализ на търговското развитие в Китай, ПЧИ и разликата в доходите, може да заключим, че търговското развитие, ПЧИ и колебанията при разликите в доходите, представят коинтеграционна връзка, която показва, че с развитието на търговията и вливанията на ПЧИ, разликата в доходите постоянно нараства.

Икономическата реформа и трансформация на Китай е процес на прогресивен ситемен преход и е въплащение на двойните характеристики на този преход, както и структурната трансформация. По време на икономическото преобразуване и бързият растеж, китайската система за разпределение на доходи също постоянно надхвърля себе си. С общ поглед върху китайската система за разпределение на доходите, може да видим как тя постепенно еволюира от традиционната планова и единствено базирано на труда разпределение към „смесена” система, която се характеризира като пазарно ориентирана и с комбинацията на производство, базиращо се на труда и производствения фактор. Тази еволюция представлява изоставянето на принципа за абсолютно равно разпределение, който е бил водещ по време на плановата икономика. Тя отговаря на цялостния дизайн на реформи и е основното положение на Китай, докато е бил в начален етап на социализма в рамките на дълъг период от време. След периода на реформи и откритост, преходът на разпределителната система просто запълва празнината от стимулиращият механизъм. Собствениците на средства на производство увеличават количеството и качеството на входните фактори с определени очаквания, което довежда до разрастването на макро ниво, а микро нивото включва в себе си устойчивото подобрене/повишаване на личните доходи/доходите на физически лица. За да се направи реална оценка на

разпределението на доходи, не може да правим обобщения само от размера на разликата в доходите, но би трябвало да направим цялостен и обективен анализ на фона на икономическото развитие. Настоящата структура за разпределение на доходите се формира по време на икономическото преобразуване и регулиране на системата му. Постоянството в разликата на доходите и бързият растеж са пример за несправедливо разпределение.

II. Политически предложения

1. Да се построи общ механизъм за икономически растеж¹, за да се подобри нивото на разпределение на доходите

Икономическият растеж е материалната основа за подобряване на разпределението на доходите. Само то може да укрепи всеобхватната сила на страната, да гарантира условията на живот на хората и да подсигури материални условия за установяването на едно хармонично общество. Пътят на развитие на много страни показва, че различните начини на икономически растеж може да имат различни ефекти върху разпределението на доходите. Проследвайки този растеж, една държава би трябвало да обърне внимание на начинът за достигане на икономически растеж, което благоприятства подобряване разпределението на доходите. Такъв начин на икономически ръст може да бъде широко използван от за благото на хората в страната. Като цяло, изботър на подходящ начин трябва да подпомага заетостта. Настоящата ситуация със заетостта в Китай е все още тежка, особено на фона на преобразуването на двойната икономическа структура, която формира голяма част от принадлежащия труд в селските райони. Миграцията причинява голям натиск върху трудовия пазар. Подобряване на квалификацията може да бъде от полза за намаляване на бедността сред населението. Повишавайки стандарта на живот на бедните, може да предотвратим влошаването на разликите в местните доходи. От друга страна, възможностите за икономически растеж спомагат за подобряване на равнището на доходите като цяло, и нарастване на доходите на хората със среден и нисък доход. Режимът на икономически растеж, който подпомага заетостта и увеличава приходите на хора с ниски доходи, главно се представя с развитието на трудоемката индустрия и подобряване на способностите на неквалифицираната работна ръка. Може да започнем със следните аспекти.

Първо, развитието на градските и селски райони трябва да бъде планирано, да се насърчава интеграцията в тези райони, да се развие индустриализацията в селското стопанство, за да се повишат доходите на фермерите.

Управлението на индустриализацията в селското стопанство е важен подход за увеличаване на дохода на фермерите. Ускоряване на развитието на индустриализацията включва в себе си обработването и увеличението на селскостопанските продукти, както и насърчаване на селскостопанската ефективност. Същевременно, трябва да подобрим организирането на фермерите, за да намалим производствените разходи, осигуряването на независимостта на фермерите от природни и пазарни рискове. Просперитетът на икономиката в

---

¹ Общ механизъм за икономически растеж – означава честно и справедливо споделяне на резултати от икономическия растеж, тази концепция е предложена от Asian Development Bank през 2007г.

селските райони и подобряването на дохода на фермерите все още зависи от планирането на градското и селско развитие, а именно от пречупване и изкореняване на градската и селската двойствена структура, насърчаване на интеграцията на града и страната, и основаването на интерактивна и хармонична система. Въвеждането на различни пазарни субекти в областта на селското стопанство, позволява да се влее енергия в индустриалното управление на селското стопанство и постепенно да се премине към режим икономии; да се направи градско и селско планиране, да се драгира канал за ресурси и фактори и да се увеличат капиталите, технологиите и уменията, които могат да усъвършенстват техническия облик на селското стопанство, както и неговото качество на управление; да се планира развитието на градовете и селата, за да може индустрията да храни селското стопанство, а градът да помага на селото, да се коригира структурата на доходите на хората, което ще осигури национална подкрепа и ще увеличи устойчивото развитие на стопанската индустриализация. Второ, хармонизиране на урбанизацията и индустриализацията.

Най-общо казано, индустриализацията е основна и движеща сила, която доминира при развитието на урбанизацията. Когато урбанизацията достигне определено ниво, тя ще стимулира и развитието на индустриализацията. Двете заедно образуват интерактивен механизъм във формата на винт. С увеличаването на дохода на глава от населението, индустриализацията и еволюцията довеждат до прехода от индустриална структура и повишаване на степента на урбанизацията. С разгръщането на урбанизацията се появяват повече градове и градското население нараства. Научното развитие на урбанизацията може да създаде благоприятни условия и среда за индустриализацията и да насърчи нейното осъществяване. Взаимното подпомагане на двете страни представлява и двата аспекта на социалната модернизация. Може да се каже, че без основите на индустрията, не може да съществува урбанизация; без развитието на урбанизацията, индустриализацията също губи своите основи. Сегашната урбанизация на Китай изостава, затова ние трябва да се стремим към съвместното им хармонично развитие. Подобрявайки нивото на индустриализацията ще може да се създаде изобилен материал за основите на урбанизацията; междувременно, ускорявайки процеса на урбанизацията, ще се предоставят отлични външни условия за индустриализацията и ще се насърчи хармоничното развитие между двете.

Трето, коригиране на индустриалната структура и ускоряване на развитието на трета индустрия, като същевременно се осъществява хармонизацията между трите

Теорията и развитието на световната икономика показват, че когато икономиката и БВП на глава от населението достигнат определено ниво, ще има и съответна селскостопанска структура, която да печели чужда валута. Регулацията на индустриалната структура насърчава хармонизацията и развитието на първа, втора и трета индустрия. По време на регулирането на индустриалната структура ние трябва да засилим ролята и позицията на първата индустрия в националната икономика. развитието на първата индустрия е основната сила за подобряване нивото на доходи на фермерите, докато се сблъскват с нарастващите дневни разходи. Това не само ще повиши статута на фермерите при разпределението на доходите, ще ограничи засилването на разликите между доходите, но и ще осигури широко пространство на пазара за втора и трета промишленост.

Развитието на третата индустрия е важна част от икономическия растеж и регулиране на индустриалната структура. Третата индустрия е не само важен път към обновяване на индустриалната структура, но също така има и силно влияние върху разпределението на заетостта и доходите.

Според опита на развитите страни, с регулиране на индустриалната структура, развитието на структурата на заетостта може да бъде разделено на два етапа. Първият е преобразуването на доминантната позиция от традиционно селско стопанство в производство. Успоредно на това, развитието на структурата на заетостта се представя главно като трансфер на работна ръка от селското стопанство; втората фаза на индустриалната структура изглежда стабилна след появата на втората индустрия. А през това време третата индустрия се развива бързо с нарастващи пропорции и постепенно се превръща в доминираща. Структурата на този етап е представена с мащабният трансфер на труда към третата индустрия. В сравнение с втората индустрия, в третата има по-голяма заетост. Данните показват, че с при пределен входящ ресурс от 10,000 юана, ефектът на заетост не е еднакъв за различните индустрии. При леката индустрия, заетостта достига до 0.247 човека, а при тежките индустрии, включващи металообработка, електричество, машиностроене и химическа, заетостта е под 0.05%.

Сегашното икономическо развитие на Китай се намира във фазата на ускорение на индустриализацията. Делът на третата индустрия в националната икономика е твърде малък; развитието ѝ изостава и усвояването на работна сила не е достатъчно, което оказва влияние върху миграцията на излишната селска работна ръка по време на урбанизацията, а натискът върху заетостта се увеличава. Грижата за третия сектор е важна за подобряване на степента на заетост и състоянието на разпределението на доходите по време на трансформацията от двойна икономика, при която има изобилие от работни ресурси. В развитието на третата промишленост, трябва да обръщаме внимание на цялостното подобрене на традиционните услуги, които имат малки изисквания към технологии и капитал, да елиминираме системната бариера и да подобрим управлението и техническите приложения. Междувременно, трябва да развием битовото и обществено обслужване, управление на имоти и други нови трудоемки обслужващи индустрии. Важно е да се обърне внимание на научното развитие на модерната обслужваща индустрия, да се ускорят пазарните реформи, да се премахне монопола в някои от индустриите като се въведе конкурентен механизъм за насърчаване на бързото развитие на сектора и услугите. За да развием третата индустрия, трябва да обърнем внимание на развитието на такава в селските райони, която не само е от полза за селскостопанското развитие и просперитета на икономиката в селските райони, но също така осигурява по-големи възможности за трудовата заетост.

Четвърто, да се вложат усилия в трудоемката индустрия и да се насърчи развитието на трудоемки малки и средни предприятия; в същото време, в трудоемката промишленост активно да се въведат ПЧИ, да се предприеме възтановяване на данъка за износ на трудоемки продукти и гарантира доходите чрез насърчаване на заетостта. По време на икономически растеж, предприятия, които са основните части на общественото производство и преки източници на доходи, имат най-пряко влияние върху заетостта на населението и разпределението на доходите. Развитието на малки и средни предприятия влияе върху разпределението на доходите, тъй като е в основата на ефективното

усвояване на работна сила. В сравнение с големите предприятия, малките и средните такива предлагат по-нисък праг, осигуряват заетост на неквалифицирана работна ръка и подобряват доходите ѝ. Начинът на производство е главно трудоемък. Поради това, много правителства извършват подобни политики, базиращи се на практическата икономическа ситуация, за да може да осигурят повече подкрепа на малките и средни предприятия, за създаване на повече възможности за заетост и по този начин да помогнат развитието им. Този вид предприятия в Китай, особено малките, са главно частни и играят важна роля при осигуряването на заетост за излишъкът от селска работна ръка чрез гъвкаво управление и механизми. Според статистиките от 1978г. до 1996г., по-голямата част от пренасочилата се селска работна ръка, около 230 милиона, е била наета от малки и средни предприятия. Сред новопостъпилите 80 милиона служители в промишлеността, тези от малките и средни предприятия заемат 75%. развитието на тези предприятия не може да се осъществи без помощта на правителството, което съгласно законодателството е в състояние да осигури благоприятни условия капитали и приходи. Междувременно, финансовата система би трябвало да бъде усъвършенствана, за да се разработят подходящи финансови позиции за малките и средни предприятия и да бъде осигурена финансова подкрепа.

Пето, премахване разделението на пазара на труда, укрепване лоялната конкуренция и повишаване на диференциацията на доходите.

Мобилността на работната сила е основата и гаранцията за постигане на справедлива възможност в икономическия растеж и разпределението на доходи на трудещите се. След реформите на отвореност, голям брой факти и доклади за мобилността на работната сила са доказали, че тя играе активна роля в увеличаването на разликата в доходите между градовете и селата. Въпреки, че институционалното разделение на пазара на труда и бариерата над мобилността на работната сила се е вдигнала до известна степен след политиката на реформи и откритост, като например, домакинската система, реформата за жилищната система и регулирането на заетостта, това е само една малка стъпка в хода на реформи и пазарна икономика, защото все още има признаци на разделение между сфери, области и градове в пазара на труда. Затова, насърчаването и подобряването на пазара на труда са важни части от икономическия растеж и разпределението на доходите. За да се ускори реформата, ние трябва да премахнем и институционалните бариери за свободно движение на работната сила. Трябва да се положат усилия за премахване различията между града и селото, да се насърчи притока на работна сила в градове, страни и райони с равни възможности и условия на труд, да се стимулира миграцията на трудещи се с различни доходи и да се упражнява изцяло активната функция на труда, за да се намалят различията в доходите.

Шесто, оценяване на натрупването на човешки капитал, по-бързо развитие на образованието и насърчаване на равенството при образователните възможности.

Натрупването на човешки капитал е предпоставка за повишаване качествата на работещите и нивата на местен доход. В пазарната икономика, заплатата до голяма степен зависи от възможностите и работоспособността на работника, докато човешкият капитал, особено образователния, е много важен за трудовите умения. Много проучвания и емпирични резултати показват, че трудовото обучение се свързва позитивно с нивото на доходите. В китайското образование

все още съществуват много проблеми например слабо покритие и големи разлики в обучението в различните райони.

За да се ускори развитието на образованието, трябва първо да увеличим инвестициите в основното образование и да подобрим човешкият капитал при хората с нисък доход. Намаляването на разликата в доходите се постига със споделяне на икономически постижения с работещите на най-ниските нива, а именно, икономическият растеж трябва да подпомага бързото и устойчиво подобряване на нивото на хора с нисък доход. За да се постигне тази цел, ние не само трябва да положим огромни усилия за развиването на трудоемките отрасли, но и да обърнем внимание на повишаването уменията и качествата на работещите, трудовата компетентност, и така да се подобри сатутът на разпределение на доходи за хора с ниски доходи. Още през 1987г. държавата приема закона за задължително образование. След 20-годишно развитие, началното образование има големи постижения, но все още е изправено пред проблема с недостига на средства, който е често срещан в отдалечените райони и някои селски области. Освен това, сегашното развитие на човешкия капитал в Китай губи своя баланс. При разпределението на човешки ресурси, Изтокът е видимо по-развит в сравнение с средните и западни райони. Това се дължи не само на социалната среда в източните области, където са привлечени повече таланти, но и поради дисбаланса в образованието. Инвестирането в начално образование е гаранция за всеобщо и качествено образование. Успоредно с усилията за развитие на образованието в средните и западни райони за подобряване на културните нива и качества на населението, е добре да се подобри разпределението на доходите и да се намали разликата в доходите.

За ускорено развитие на образованието, трябва да повишим равенството във висшето образование. От гледна точка на равенството и ефективността, увеличаване на обхвата на основното образование е от решаващо значение. За ефективно развитие на основното образование е необходима гаранция, че групата с най-голям потенциал от населението може да получи висше образование. В условията на пазарната икономика, развитието на образованието, особено висшето образование, е източник за устойчиво развитие на икономиката; а за отделните индивиди висшето образование е условие за подобряване нивото на заетост, и повишаването на доходите. Неравенството във възможностите за образование ограничава разпределението на доходите. За настоящия етап, несъвършенствата, свързани с образователната система и дисбаланса на икономиката ограничават развитието на висшето образование. Тези несъвършенства привличат все повече вниманието ни. Според статистически източници, процентът на студентите от градовете и селата е съответно 82.35% и 17.7%. През петдесетте години на 20 век, студентите от селските райони били повече от 30%. Днес, въпреки че общият брой на студентите, идващи от селските райони, не е по-нисък от преди и дори се е повишил, се наблюдава тенденция за понижаване почти 1/2 в сравнение с цифрите от 80-те години.

За да усъвършенстваме висшето образование, трябва да подобрим образователната система с различни подкрепящи я мерки. Първо, трябва да разширим достъпа до образование и качествено обучение в слабо развитите райони. За да се постигне това, централните и местни правителства трябва да финансират съответните райони за подобряване на учебната база и повишаване доходите на учителите, да стимулират преподаватели, които да се преместят в

тези райони и по този начин да увеличат възможностите за качествено образование. Второ, трябва да подобрим системата за студентско кредитиране и да подсигуририм финансова подкрепа за студентите в неравностойно положение. Трето, да установим и усъвършенстваме система за пожизнено учение, да развием пазара за по-нататъшно образование и да стандартизираме професионалното обучение.

2. Задълбочаване на реформата и усъвършенстване на системата за разпределение на доходи

а) Придържане към принципа за равенство и ефективност.

„Ефективност на първо място, като се обръща внимание на равенството”, е основният принцип на разпределение, който се спазва от началото на икономическата реформа. Този принцип е подходящ за сегашното състояние на китайската икономика и играе важна роля за построяването ѝ. Първоначалното разпределение на доходите се обуславя от принципа за пазарната икономика, представляващ отражение на пазарната конфигурация. Затова е нужно да остойностим ефективността, защото справедливото първоначално разпределение на доходите играе важна роля във формирането на основните структури на разпределение и регулиране. Поради това, първичното разпределение не само трябва да се занимава с ефективността, но и трябва да придава особено значение на равенството. По същество преразпределението на доходите е важен подход и метод за осъществяване на социално равенство, затова трябва да третираме равенството като отправна точка и стойностен обект. Запазването на принципа на разпределение на доходите, съчетан с равенство и ефективност, е не само полезно за стимулиране на преразпределението на доходите, но и за ограничаване нарастването на разликите в доходите на населението.

б) Подобряване и усъвършенстване на системата за разпределение на доходите.

По време на пазарна реформа и икономически растеж, традиционната, единствена, планова и трудова система за разпределение на доходите постепенно еволюира в система, включваща начините на разпределение, базирани на труда и производствените фактори. Със задълбочаване на икономическата реформа в Китай, новият пазарен икономически модел за разпределителна система комбинира разпределение на основата на труда и разпределение на основата на факторите на производство. Тази система играе все по-важна роля.

На сегашен етап комбинираната система за разпределение на доходи е необходимата реформа за социалистическата пазарна икономика и устойчивото икономическо развитие. Подобряването на системата за разпределение на доходи и насърчаването на органичната комбинация от разпределение на доходите въз основа на труда и на факторите на производство е институционална гаранция, която ще подобри разпределението на доходи и намали разликата между тях.

Първо, в усъвършенстване на системата за разпределение на труда, трябва да работим с връзките между разпределението на основата на труда и разпределението на основата на факторите на производство, боравейки и с научни методи. В сегашният стадий на пазарната икономика, постоянството в

разпределението базирано на труда може да мобилизира ентузиазмът, позитивността и креативността на работника; постоянството в разпределението на основата на факторите на производство може да мобилизира инвестиционният ентузиазъм на собствениците на фабрики и да подобри работата на пазарната икономика в сферата на оптимизация на ресурси и конфигурации. За да се разбере правилно връзката между разпределението на база труд и разпределението на основата на производствените фактори, разпределението на доходите въз основа на труда е главна част от системата за разпределение на доходите в Китай. В същото време трябва да търсим най-доброто обединително звено и за двата метода. Ние трябва да приемем разнообразни комбинирани форми на разпределение на основата на труда и разпределение на основата на факторите на производство според различните форми на организация на предприятията и функциите на работниците. Например, в акционерните дружества, служители, притежаващи акции на компанията могат да получават доход за работата си (заплата) и да вземат участие в разпределението на печалбата на компанията; работата на мениджърите е сложна, затова техния доход включва заплата, бонуси, надбавки и различни компенсации при рискови случаи. Това е само един от примерите на органичната комбинация от двата начина за разпределение на доходите.

Второ, да се създаде цялостна система за гарантиране правото на собственост, която да осигури стабилна основа за системата на разпределение на доходите. Установяването на една модерна система за защита правото на собственост е главно изискване за идеалната основна икономическа система и институционалната основа при комбинираното разпределение на доходите въз основа на труда и разпределение на доходите на основата на факторите на производство. Разработването на една изцяло модерна система за правото на собственост, защитата на тези права и стандартизиране и контрол на процесите на обмен на собственост, са важни за насърчаването на системен поток от правата на собственост. Гарантирането на равните права на собствениците на фактори на производство, които да получават доходи чрез правото си на собственост, защитаването на доходите постигнати с честен труд и ще гарантира еднакъв правен статут на пазарните субекти.

Трето, да се доусъвършенства пазарната система на фактори и да се подсигури правна и институционална среда за лоялна конкуренция между участниците в пазара. В пазарната икономика ефективното функциониране на системите за разпределение на основата на труда и на основата на факторите на производство не може да се случи без цялостно развитие на разнообразните елементи на пазара, като труд, капитал, технология и информация, и без да се упражнява основната функция на пазара за конфигурация на ресурсите. В икономическата трансформация на Китай, пазарът е все още нов и цените са изопачени, което довежда до нарушено олицетворение на доходите на фактори. Това е неблагоприятно за органичната комбинация между двата метода на разпределение. По-лошото, е че се получава неразумна разлика в доходите и развитието. Съвършенстването на пазара на фактори изисква от нас да прекъснем индустриалната монополизация и да предложим равен пазар на фактори за пазарните субекти; да се установи пазарен механизъм, при който цената спонтанно регулира потокът на фактори, за да изобрази оптимизираната конфигурация на ресурси и да предотврати различията в доходите между собствениците на фактори причинени от пазарните бариери.

в) Подобряване на контрола на правителството и пълно упражняване на регулиращия механизъм на преразпределението.

Първо, за да се упражни функцията на регулиращия механизъм на преразпределение на доходите трябва да усъвършенстваме данъчната система. Данъците са важен подход при разпределението на доходите, техните функции включват: регулират нивото на печалба на дружеството с данък върху приходите от стопанска дейност; коригира цените на стоките чрез косвен данък и по този начин регулира факторът за разпределение на икономически обекти; регулирането на доходите на физически лица се основава главно на прилагането на данъчна система за личните доходи, като основен предмет е данъкът върху доходите на физически лица, допълнен от данък върху наследствеността и даренията, данък върху лихвите по депозити, специален данък върху потреблението и така нататък. Понастоящем, данък добавена стойност, корпоративно подоходно облагане и данък върху продажбите са основния източник на приходи и заемат около 2/3 от общия данък. Но въпреки това, регулиращата функция на данъка върху доходите на физически лица не се прилага достатъчно. Свързани с това данни показват, че данъкът върху доходите на физически лица заема 6.5% от общия размер на данъка през 2003г. докато средният дял в азиатските страни е 12.7%, в Африка 11%, Япония 38% и Австралия 55%.

В дългосрочен план корекцията на данъчната структура е важно условие, за да може данъка да регулира разпределението на доходи. Данъкът върху доходите на физически лица играе важна роля при намаляването на разликата между хората с високи и ниски доходи. По настоящем ние трябва да придадем значение на ролята на личния подоходен данък и данък върху потреблението в разпределението на доходите, и да подобрим техните пропорции. Може да повишим прага на данъка върху доходите на физически лица, за да увеличим жизненото равнище на хората със средни и ниски доходи. Същевременно може да повишим данъчната основа на луксозното потребление, да направим разумна данъчна ставка и да създадем ефективен механизъм за управление на данъци, за да ограничим растежа на доходите на групите с най-висок доход. Освен това, вземайки под вниманието чуждия опит, може да основем и усъвършенстваме механизъм за данък върху наследствеността и даренията, както и специален данък върху потреблението, за да се „успокои“ разликата в доходите.

Второ – цялостно използване механизма на преразпределение на доходите. Трябва да усъвършенстваме социално-осигурителната система. Това е една важна система и политика на страната за оказване на помощ на групите с ниски доходи и подобряване на структурата на разпределение на доходите. Тя е стабилизаторът на обществото. Социално-осигурителната система не само оказва влияние върху разпределението на доходите на хора от различни класи в някакъв етап, но също така може да регулира разпределението на доходи на различни етапи с цел постигане на социално равенство и икономическа развитост. Китайската социално-осигурителна система се развива постепенно след установяването на Нов Китай. Благодарение на усилията от изминали десетилетия, китайската социално-осигурителна система прави изключителен прогрес, например градското население на практика въплащава преобразуването от осигуровка в дружеството към социално осигуряване. Установена е

социално-осигурителната система, която включва най-ниската вноска за живот, пенсионен фонд, медицинска осигуровка и обезщетение при безработица. Освен това, още има и система за най-ниска застраховка за живот в селските райони, нов тип медицинско сътрудничество и социални помощи. Но все още съществуват и много проблеми като ниско покритие на социалното осигуряване, недостиг на капитали, слабо ниво на сигурност, не изцяло функциониращ механизъм за управление на капитала и различия в осигуряването в селата и градовете. Поради това, по настоящем правителството трябва да усъвършенства системата за социално осигуряване, така че тя изцяло да упражни функциите на разпределение на доходите.

За да се усъвършенства социално-осигурителната система, първо трябва да продължим да разширяваме обхвата на социалното осигуряване и да насърчим създаването на интегративна, мащабна система за социално осигуряване. Трябва да обърнем специално внимание на най-ниската „застраховка живот” в градските и селски райони, както и системата за осигуряване при безработица, за да дадем по-добри гаранции на хората с нисък доход. Правителството трябва да насърчава интегративната реформа на социално-осигурителна система в градските и селските райони, в държавните и частни предприятия, да подобри системите за медицинско осигуряване и животозастраховане по селата. Правителството следва да увеличи финансовите инвестиции и активно да разшири канала за финансиране на социалното осигуряване. Централните и местни власти трябва да увеличат разходите си за социално осигуряване и най-вече за осигуряване в селските райони, за да се ограничи недостига на капитали за социално осигуряване в селските райони и стабилизира капиталовите източници. Необходимо е подобряването на управлението и функционирането на фонда за социално осигуряване, да се намалят разходите за управление, да се подобри използването и се гарантира хеджирането и нарастването на фонда за социално осигуряване.

Трето, влиянието на правителството да се упражни изцяло в регулирането на разпределението на доходи и да се увеличат разплащанията чрез финансов трансфер. Трансферното разплащане е ефективен и директен начин за преразпределение за коригиране на структурата на разпределение на доходите на цялото икономическо общество, чрез предоставяне на парични или материални придобивки за хората с нисък доход. Трансферното плащане не само може да подобри стандарта на живот на хората с нисък доход и да благоприятства за социална стабилизация и хармония, но и може да увеличи покупателната способност на населението и да разшири вътрешното потребление. Това е важен способ за справяне с икономическата депресия.

г) Укрепването на ролята на трансферното плащане в разпределението на доходи и насочване на трансферното плащане към обществените услуги за населението с най-нисък жизнен стандарт в Китай.

То се прилага главно в основните индустрии като енергетиката, транспорта, защитата на околната среда, образованието, технологиите, медицина, обучение на заетостта, социално осигуряване и т.н.; необходимо е да се създаде механизъм за оценка и наблюдение на трансферните плащания и да се наблюдава процеса на разпределението, с цел да се извлече икономическа полза от трансферите, да се максимизира ползата от капитала и истински да се упражни ролята на трансферното плащане при разпределение на доходите.

д) Създаване на трета разпределителна система и насърчаване развитието на благотворителността

През последните години много учени и експерти стигнаха до извода, че създаването на трета разпределителна система с принос към благотворителността, е важно за усъвършенстването на китайската система за разпределение. Тъй нареченото „трето разпределение“ означава, че населението дарява част от своя контролируем доход по собствено желание. Така, под влияние на навика и морала се изграждат разнообразни форми на системи и механизми, като например социални помощи, граждански дарения, благотворителност и доброволческа дейност. Тези системи олицетворяват преразпределението на общественото богатство и предоставят помощ и подкрепа на най-уязвимата и най-бедна част на обществото. Ако сметнем, че преразпределението на доходи е допълнение на първичното разпределение, разглеждано като помощ на правителството за пазара, то тогава третото разпределение е допълнението към разпределението на доходите, или своеобразен „реванш“ на народа към правителството. Третото разпределение има важна роля при намаляването на разликата в доходите на..., за засилване на социалното обединение и стабилност, и при изграждането на социално равно и хармонично общество. Третото разпределение в Китай изостава в сравнение с това в развитите страни. Има по-малко благотворителни организации, недостиг на капитали, недостатъчно добра организация и експлоатация, несъвършена законодателна дейност, което ограничава функциите на третото разпределение. Затова, на този етап, ние трябва да популяризираме бизнеса за благотворителност, да повишим общественото съзнание към благотворителните каузи, да създадем социална атмосфера на състрадание, да подкрепяме и участваме в бизнеса с благотворителна кауза. В същото време трябва да ускорим изграждането на системата за благотворителни организации и необходимите за това закони, да стандартизираме създаването на организации, капиталовото финансиране, системите за управление и надзор, за да стимулираме развитието на благотворителния бизнес и да упражняваме неогивте регулационни функции.

IV. СПРАВКА ЗА ПРИНОСНИТЕ МОМЕНТИ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Основните научни приноси на автора могат да бъдат обобщени както следва:

Първо, чрез методите на регресионния анализ бе потвърден факта, че за китайската икономика съществува „обърната U-образна крива“ в смисъла на Саймън Кузнец, което означава, че неравномерността в разпределението на дохода измервана с коефициента на Джини нараства, но след достигане на един определен максимум, започва да намалява.

Второ, направен бе сравнителен анализ на проучвания на китайски изследователи, базирани на индекса на благосъстоянието на Амартия Сен, като бе изчислен на този индекс за периода 1987-2007 г. с данни за нивото на доходите и разликата в тях. Установено бе, че с икономическия растеж и

подобрения в нивата на доходите, социалното ниво на благосъстояние в Китай постоянно се повишава. Въпреки, че в някои години се наблюдава спад (1989г. и 1997г.), нивото на индексът за благосъстояние е в съответствие с тенденцията за доход от глава на населението като цяло. Китайският икономически растеж и разпределение на дохода са ефективни от гледна точка на икономиката на благосъстояние. Бързият ръстеж на доходите на глава от населението служи като гаранция за устойчивото повишаване на индекса на социално благосъстояние в Китай, но все така разширяващата се разлика в доходите също така и ограничава темпа на растеж.

Второ, направен бе анализ на фазата на трансформиране на икономиката с помощта на панелни данни от китайските провинции и на факторите за промените на текущата разлика в доходите на Китай и заключихме, че трансформацията на двойната икономическа структура и процеса на урбанизация до голяма степен разширяват различията в местния доход.

Трето, изследвано бе влиянието на икономическия растеж върху разпределението на доходите на населението в зависимост от етапа на икономически растеж и колебанията - промяна на икономическата структура, технически напредък, човешки капитал, правителствена политика се базират на теориите на Ростов, Ченери, Колин Кларк и на трудове на китайски икономисти. Образованието играе важна роля в разпределението на доходи. Неравномерното разпределение на нивата на образование е основна причина за разликата в доходите между градските и селски райони.

Четвърто, изследвана бе ролята на преките чужди инвестиции (ПЧИ) в китайската икономика, като бе изяснен теоретично механизма на влияние на ПЧИ за получаване на резидентен доход от страната-домакин.

Пето, потвърдена бе тезата, че трансформацията на китайската стопанска система от централно планирана в пазарна, като цяло следва хода на етаблирането на пазарното стопанство в развитите капиталистически страни в съответствие с каноните на съвременната икономическа теория, което в частност означава, че в периода икономически растеж се наблюдава нарастване на неравномерността в разпределението на доходите, която след достигането на определен максимум започва да намалява.

V. СПИСЪК НА ПУБЛИКАЦИИТЕ, СВЪРЗАНИ С ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Shi Yizhe. The study on the economic growth effects of government investment. Международна научна конференция „Управление на недвижимата собственост в контекста на икономиката на знанието” Сборник от доклади 18 май 2012 г. Издателство Авангард Прима, София, 2012, pp. 132-137

2. Shi Yizhe. The study on the relationship between foreign exchange reserves and inflation. Proceedings of the International Conference on „Application of Information and Communication Technology in Economy and Education”, 2011, pp. 624-634

3. Shi Yizhe. Analysis of Resident's Income Distribution from China. Economic Alternatives, University of National and World Economy, issue 2, 2011 pp. 62-71

4. Shi Yizhe. The Basic Research of Income Distribution and Economic Growth in China. Economic Alternatives University of National and World Economy, issue1, 2011 pp. 121-128

5. Shi Yizhe. The Preliminary Study of Inverted-U Hypothesis` Applicability in China. The Year Book of Sofia University 2012 (in print)

6. Shi Yizhe. The Study of Influence of FDI on Residents`s Income Distribution in China. The year book of sofia university 2012 (in print)

Позоваване на литература в автореферата

[1] Zhao Renwei “The reason for the change of the income gap between transition period “ qunyan Press 2003 (6) 4-7

[2] Chen Yongzhi ,Zhong Chunyang “Three gaps and social harmony [J] modern economic research , 2006 , (5) 48-51

[3] Li Shi,Zhao Renwei. “The research of China`s income distribution[M] Beijing China financial and economic Press 1999